

Στόχοι και κατευθύνσεις στη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Ενότητα 10: Διγλωσσία και εκπαίδευση

Αναστασία Κεσίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Εργασία φοιτητριών

Ευφροσύνη Ευθυμιάδου

Δανάη Κατσάνου

Έλενα Τσιτσιμπή

Ο ρόλος και η αξία της γλώσσας (1)

- Χωρίς γλώσσα:
- ✓ Θα ήμασταν τελείως περιορισμένοι στις προσωπικές μας εμπειρίες
- ✓ δεν θα υπήρχε τρόπος να επικοινωνήσουμε τις σκέψεις και εμπειρίες μας
- ✓ δεν θα μπορούσαμε να επωφεληθούμε από την εμπειρία και τη γνώση των προγόνων μας
- ✓ θα έπρεπε ο καθένας να ανακαλύψει από την αρχή πράγματα που έχουν ανακαλυφθεί ήδη

Ο ρόλος και η αξία της γλώσσας (2)

- Με τη χρήση της πραγματοποιείται η μεταφορά λεκτικών μηνυμάτων
- Αποτελεί προϋπόθεση για τη γνωστική και διανοητική ανάπτυξη του ατόμου, για την ανάλυση του εαυτού και του εξωτερικού κόσμου και την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στα δυο
- Καμία γλώσσα δεν μπορεί να θεωρηθεί καλύτερη ή υποδεέστερη από κάποια άλλη.
- Κάθε γλώσσα είναι ένα περίπλοκο σύστημα συμπεριφοράς που ρυθμίζεται από κανόνες που μπορούν να περιγραφούν και να αναλυθούν.
- Παγκοσμιότητα της γλώσσας

(Μητακίδου 1999: 18)

Διγλωσσία

- Πολυδιάστατο φαινόμενο \Rightarrow δυσκολίες ως προς τον ακριβή προσδιορισμό της
- Διάφορες επιστημονικές προσεγγίσεις \Rightarrow διαφορετικοί ορισμοί

Γλωσσολογική προσέγγιση του όρου διγλωσσία (1)

- Ατομική διγλωσσία (Bilingualism) ⇒
 - ✓ αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί δύο ή περισσότερες γλώσσες
 - ✓ εστιάζει στο πως κάθε μεμονωμένο άτομο βιώνει αυτό το φαινόμενο
 - ✓ ασχολείται με αυτήν κυρίως ο κλάδος της ψυχολογίας και της γλωσσολογίας

(Baker 2001: 19)

Γλωσσολογική προσέγγιση του όρου διγλωσσία (2)

- Κοινωνική διγλωσσία ή διπλογλωσσία (Diglossia) ⇔
 - ✓ χρήση δυο γλωσσών σε επίπεδο κοινωνίας, ανάλογα με τις περιστάσεις
 - ✓ η μια από τις δυο έχει μικρότερο κύρος
 - ✓ στο επίκεντρο βρίσκεται η κοινωνία
 - ✓ με αυτήν ασχολούνται κυρίως οι κοινωνιολόγοι και οι κοινωνιογλωσσολόγοι

(Baker 2001: 90)

Γλωσσολογική προσέγγιση του όρου διγλωσσία (3)

- Σε μια κατάσταση διγλωσσίας γίνεται αναφορά σε δύο ή περισσότερες γλώσσες ⇨
- Πρώτη/μητρική γλώσσα (Γ1):
 - ✓ είναι η γλώσσα που μαθαίνει κανείς πρώτα (ανεξάρτητα από το ποιος του την έχει μάθει)
 - ✓ μπορεί να είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται περισσότερο (λειτουργικότητα γλώσσας)
 - ✓ μπορεί να είναι η γλώσσα που χειρίζεται κανείς καλύτερα (γλωσσική επάρκεια) σε μια συγκεκριμένη περίοδο της ζωής του
- Πολυπρισματικότητα του φαινομένου της διγλωσσίας και εξελισσόμενος χαρακτήρας της (Σκούρτου 1999: 1) ⇨ η πρώτη γλώσσα ενός ατόμου μπορεί να αντικατασταθεί από κάποια άλλη, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες

Γλωσσολογική προσέγγιση του όρου διγλωσσία (4)

- Δεύτερη γλώσσα (Γ2):
 - ✓ απόκτηση μετά την κατάκτησης της πρώτης ή κατά τη διάρκεια ανάπτυξής της
 - ✓ υποδηλώνει την πιο αδύναμη γλώσσα ή αυτήν που χρησιμοποιείται λιγότερο
 - ✓ κίνητρα εκμάθησής της, συνήθως, είναι κίνητρα ένταξης (κοινωνική ή επαγγελματική)
 - ✓ διαδραματίζει κοινωνικό και θεσμικό ρόλος στην κοινότητα όπου κανείς την μαθαίνει και αυτό την διαφοροποιεί από τη ξένη γλώσσα (Manga 2008: 3)
 - ✓ τόσο η πρώτη γλώσσα όσο και η δεύτερη σχετίζονται με το παρόν και την επικοινωνία στην καθημερινότητα

Γλωσσολογική προσέγγιση του όρου διγλωσσία (5)

- Ξένη γλώσσα:
 - ✓ αναφέρεται στο μέλλον
 - ✓ δεν δημιουργεί διγλωσσία, γιατί απλά δεν χρησιμοποιείται στο χώρο όπου μαθαίνεται (Σκούρτου 1999: 1)
 - ✓ τα κίνητρα εκμάθησής της έχουν ωφελιμιστικό χαρακτήρα (βελτίωση επαγγελματικών προσόντων, μόρφωση, διεύρυνση πνευματικού-πολιτισμικού ορίζοντα) (Τριάρχη-Herrman 2000: 55)

Ατομική διγλωσσία

Κατηγοριοποίηση βάσει κριτηρίων:

- Ο βαθμός επάρκειας στις δύο γλώσσες- μητρική και δεύτερη (διγλωσσική ικανότητα/ competence)
- Η ηλικία κατάκτησης των δύο γλωσσών
- Η σειρά κατάκτησης των δύο γλωσσών

Τύποι ατομικής διγλωσσίας ανάλογα με το βαθμό γλωσσικής επάρκειας

- Κυρίαρχη διγλωσσία: Το άτομο έχει μεγαλύτερη γλωσσική ικανότητα ή/και ευχέρεια σε μία από τις δύο γλώσσες στις περισσότερες περιστάσεις.
- Ισορροπημένη ή αμφιδύναμη διγλωσσία: Το άτομο έχει την ικανότητα να χρησιμοποιεί με την ίδια περίπου ευχέρεια τις δύο γλώσσες, όχι σε όλες τις περιστάσεις.
- Ημιγλωσσία ή διπλή διγλωσσία: Τα άτομα αυτά εμφανίζουν ποσοτικές και ποιοτικές ελλείψεις και στις δυο γλώσσες (εύρος λεξιλογίου, ορθότητα της γλώσσας στην πρόσληψη και παραγωγή κ.α.) σε σύγκριση με τα μονόγλωσσα.

(Baker 2001: 51-54, Παπαπαύλου 1997: 39)

Τύποι ατομικής διγλωσσίας ανάλογα με την ηλικία και τη σειρά κατάκτησης των δύο γλωσσών

- Παιδική διγλωσσία:
 - ✓ Ταυτόχρονη πρόσκτηση δύο γλωσσών (0-3 ετών)
 - ✓ Διαδοχική μάθηση της δεύτερης γλώσσας μετά την κατάκτηση της μητρικής
 - Εφηβική διγλωσσία
 - Διγλωσσία ενηλίκων
- Μεταγενέστερες μορφές διγλωσσίας

(Παπαπαύλου 1997: 40-41, Baker 2001: 145-155)

Κοινωνική διγλωσσία (1)

- Ο όρος κοινωνική διγλωσσία τοποθετεί στο επίκεντρο την κοινωνία
- Fishman \Rightarrow σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή χρησιμοποιούνται δύο διαφορετικές γλώσσες σε διαφορετικές περιστάσεις
- Η μια γλώσσα, συνήθως, χρησιμοποιείται σε ανεπίσημο επίπεδο (π.χ. οικογένεια, πολιτισμικές δραστηριότητες κ.α.) και η άλλη σε πιο τυπικές, επίσημες περιστάσεις (π.χ. σχολείο, εργασία κ.α.).

Κοινωνική διγλωσσία (2)

- Παράλληλη εξέταση της ατομικής και της κοινωνικής διγλωσσίας- ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στους 2 όρους \Rightarrow 4 γλωσσικές επικοινωνιακές καταστάσεις:

1. Κοινωνική και ατομική διγλωσσία	3. Ατομική διγλωσσία χωρίς κοινωνική διγλωσσία
2. Κοινωνική διγλωσσία χωρίς ατομική διγλωσσία	4. Ούτε κοινωνική ούτε ατομική διγλωσσία

(Baker 2001: 88-94)

Πολιτισμική ταυτότητα

- Η γλώσσα δεν αποτελεί μόνο μέσο επικοινωνίας, αλλά συνδέεται άμεσα και με τον πολιτισμό.
- Κατηγορίες ανάλογα με το πώς το άτομο κατανοεί τους 2 πολιτισμούς των γλωσσών του και ανάλογα με τον βαθμό συμμετοχής και ταύτισης με αυτούς:
 - Διπολιτισμική διγλωσσία: θετική ταύτιση και με τους δύο πολιτισμούς
 - Μονοπολιτισμική διγλωσσία: ταύτιση με έναν από τους δύο πολιτισμούς, συνήθως αυτόν της πρώτης γλώσσας
 - Επιπολιτισμική διγλωσσία: ταύτιση με τον πολιτισμό της δεύτερης γλώσσας και άρνηση της πολιτισμικής ταυτότητας της πρώτης γλώσσας
 - Αποπολιτισμική διγλωσσία: καμία ταύτιση με κανέναν πολιτισμό

(Παπαπαύλου 1997: 42-43)

Παιδαγωγική προσέγγιση

Διγλωσσία και σχολείο

- 3 δίγλωσσα σχολικά συστήματα με βάση τα νομικά, κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά τους:
 - ✓ Προνομιούχοι που ζουν και δουλεύουν σε άλλη χώρα, για τους οποίους έχουν ιδρυθεί σχολεία εταιρειών και πρεσβειών, ευρωπαϊκά σχολεία και ιδιωτικά διεθνή σχολεία (γλώσσες κύρους)
 - ✓ Μειονότητες που ζουν μόνιμα σε έναν τόπο με αναγνωρισμένα πολιτικά δικαιώματα
 - ✓ Δίγλωσση εκπαίδευση για τα παιδιά των μεταναστών

(Reich 1997: 23-24)

Δίγλωσση εκπαίδευση για τα παιδιά των μεταναστών (1)

- Αρχικά η ενασχόληση με τη δεύτερη γλώσσα ήταν στο επίκεντρο των προσπαθειών των χωρών αποστολής μεταναστών.
- Σε ένα δεύτερο στάδιο γίνεται αντιληπτό ότι τα παιδιά αυτά εκτός από τη δεύτερη γλώσσα (αυτή της πλειονότητας) φέρουν και μια άλλη πρώτη γλώσσα (μητρική), η οποία αποτελεί μέρος της προσωπικότητάς τους και άρα θα πρέπει στο πλαίσιο της εκπαίδευσής τους να διδάσκονται και αυτή.

(Reich 1997: 24-25)

Δίγλωσση εκπαίδευση για τα παιδιά των μεταναστών (2)

- Αργότερα, διαπιστώθηκε η προβληματική σχέση γλώσσας και κουλτούρας λόγω της μετανάστευσης.
- Σε ένα τέταρτο στάδιο έγινε πλέον ξεκάθαρο ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν βιώσιμες παιδαγωγικές λύσεις, αν το ενδιαφέρον επικεντρώνεται μόνο στην κατάσταση αυτών των παιδιών, καθώς οι ευκαιρίες τους για μάθηση είναι άμεσα συνδεδεμένες με τον τρόπο που η πλειονότητα τα αντιμετωπίζει.

(Reich 1997: 25)

Μοντέλα δίγλωσσης εκπαίδευσης

- I. Επιπλέον προσφορά διδασκαλίας της πρώτης γλώσσας ως ξένης γλώσσας, παράλληλα με τη διδασκαλία της γλώσσας της πλειονότητας
- II. Προπαρασκευαστικά τμήματα για την εισαγωγή στη γλώσσα του σχολείου (χρήση της μητρικής μεταβατικά)
- III. Σχολικό σύστημα υπεύθυνο αποκλειστικά για την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας. Δεν θεωρεί ευθύνη του την ανάπτυξη ικανοτήτων και γνώσεων στη μητρική γλώσσα των μεταναστών (ιστορικά παλαιότερος τύπος)
- IV. Ειδικές τάξεις ή και ολόκληρα σχολεία στα οποία διδάσκονται και οι δύο γλώσσες

(Reich 1997: 25-27)

Τύποι προγραμμάτων δίγλωσσης εκπαίδευσης (Baker) (1)

Ασθενείς μορφές \Rightarrow Τύπος προγράμματος:

- i. Εμβύθιση (δομημένη εμβάπτιση)
- ii. Εμβύθιση (με μεταβατικές-αντισταθμιστικές τάξεις)
- iii. Απομονωτική εκπαίδευση
- iv. Μεταβατική δίγλωσση εκπαίδευση
- v. Κυρίαρχη εκπαίδευση
- vi. Διαχωριστική εκπαίδευση

Ισχυρές μορφές \Rightarrow Τύπος προγράμματος:

- i. Δίγλωσση εκπαίδευση εμβάπτισης
- ii. Εξελικτική δίγλωσση εκπαίδευση γλωσσικής διατήρησης και κληρονομιάς
- iii. Αμφίδρομη δίγλωσση εκπαίδευση
- iv. Δίγλωσση εκπαίδευση σε κυρίαρχες γλώσσες

(Baker 2001: 375-302)

Τύποι προγραμμάτων δίγλωσσης εκπαίδευσης (Baker)(2)

Ασθενείς μορφές εκπαίδευσης για διγλωσσία

Τύπος προγράμματος	Τυπική προέλευση παιδιού	Γλώσσα της τάξης	Κοινωνικό & εκπαιδευτικός στόχος	Απώτερος γλωσσικός στόχος
Εμβύθιση (δομημένη εμβάπτιση)	Γλωσσική μειονότητα	Κυρίαρχη γλώσσα	Αφομοίωση	Μονογλωσσία
Εμβύθιση (με μεταβατικές-αντισταθμιστικές τάξεις)	Γλωσσική μειονότητα	Κυρίαρχη γλώσσα με μεταβατικές αντισταθμιστικές τάξεις στη Γ2	Αφομοίωση	Μονογλωσσία

Τύποι προγραμμάτων δίγλωσσης εκπαίδευσης (Baker) (3)

Απομονωτικό	Γλωσσική μειονότητα	Μειονοτική γλώσσα (υποχρεωτική, καμία επιλογή)	Απαρνηχάιντ	Μονογλωσσία
Μεταβατικό	Γλωσσική μειονότητα	Μετάβαση από τη μειονοτική στην κυρίαρχη γλώσσα	Αφομοίωση	Σχετική μονογλωσσία
Κυρίαρχο με διγλωσσία μιας ξένης γλώσσας	Γλωσσική πλειονότητα	Κυρίαρχη γλώσσα με μαθήματα στη Γ2/ΞΓ	Περιορισμένος εμπλουτισμός	Περιορισμένη διγλωσσία
Διαχωριστικό	Γλωσσική μειονότητα	Μειονοτική γλώσσα (από επιλογή)	Χωρισμός/αυτονομία	Περιορισμένη διγλωσσία

Τύποι προγραμμάτων δίγλωσσης εκπαίδευσης (Baker) (4)

Ισχυρές μορφές εκπαίδευσης για διγλωσσία και δίγλωσσο αλφαριθμητισμό

Εμβάπτιση	Γλωσσική πλειονότητα	Διγλωσσία με έμφαση αρχικά στη Γ2	Πλουραλισμός & εμπλουτισμός	Διγλωσσία & δίγλωσσος αλφαριθμητισμός
Γλωσσική διατήρηση/ κληρονομιά	Γλωσσική μειονότητα	Διγλωσσία με έμφαση στη Γ1	Διατήρηση, πλουραλισμός & εμπλουτισμός	Διγλωσσία & δίγλωσσος αλφαριθμητισμός
Γλωσσικά αμφίδρομο	Ανάμεικτη: γλωσσική πλειονότητα & μειονότητα	Μειονοτική & πλειονοτική	Διατήρηση, πλουραλισμός & εμπλουτισμός	Διγλωσσία & δίγλωσσος αλφαριθμητισμός

Τύποι προγραμμάτων δίγλωσσης εκπαίδευσης (Baker) (5)

Δίγλωσση εκπαίδευση σε κυρίαρχες γλώσσες	Γλωσσική πλειονότητα	Δύο κυρίαρχες γλώσσες	Διατήρηση, πλουραλισμός & εμπλουτισμός	Διγλωσσία & δίγλωσσος αλφαριθμητισμός
--	----------------------	-----------------------	--	---------------------------------------

Σημ: (1) Γ2= Δεύτερη γλώσσα, Γ1= Πρώτη γλώσσα, ΞΓ= Ξένη γλώσσα
(2) Για τη διαμόρφωση αυτού του πίνακα οφείλουμε πολλά σε προσωπικές συζητήσεις με την καθηγήτρια Ofelia Garcia.

(Baker 2001: 278)

Θεωρία Cummins (1)

- Αφαιρετική διγλωσσία: το άτομο δεν έχει επαρκείς γνώσεις στη μητρική του γλώσσα, στις οποίες θα βασιστεί, για να μάθει τη δεύτερη γλώσσα. Το αποτέλεσμα είναι το άτομο να μην κατέχει σε ικανοποιητικό βαθμό καμία από τις δύο γλώσσες, να είναι δηλαδή ημιμαθές.
- Προσθετική διγλωσσία: το παιδί καταφέρνει να αποκτήσει υψηλό επίπεδο επάρκειας τόσο στη μητρική του, όσο και στη δεύτερη γλώσσα. Έτσι, από μονόγλωσσο καθίσταται δίγλωσσο.

Θεωρία Cummins (2)

- Ουδέτερη διγλωσσία: ο αλλόγλωσσος μαθητής έχει αποκτήσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο γλωσσομάθειας σε μια από τις δύο του γλώσσες (τη δεύτερη- απώλεια μητρικής). Με αυτόν τον τρόπο, δεν μειονεκτεί σε σχέση με το μονόγλωσσο συνομήλικό του, αφού θα έχει την ανάλογη επίδοση.

(Cummins 1999, <http://cretaadulthoodeduc.gr/blog/?p=419>)

Τρόποι αντιμετώπισης της διγλωσσίας

- A) Αντιμετώπιση της γλωσσική ετερότητας ως πρόβλημα (εμβύθιση \Rightarrow βουτιά σε βαθιά νερά)
- B) Γλωσσική ετερότητα ως βασικό ανθρώπινο αναφαίρετο, δημοκρατικό και κατοχυρωμένο στο Σύνταγμα, δικαίωμα. Αφορά το άτομο και την κοινωνία
- Γ) Γλωσσική ετερότητα ως πηγή εμπλουτισμού, προσωπικό και κοινωνικό κεφάλαιο (τρόποι και μέθοδοι αξιοποίησης των άλλων γλωσσών στο σχολείο κρίνονται απαραίτητοι)

Η δίγλωσσα εκπαίδευση στην Ελλάδα (1)

- Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας εφαρμόζεται στην πράξη μόνο στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης, όπου λειτουργούν δίγλωσσα προγράμματα στην ελληνική και τουρκική γλώσσα και σε μικρότερο βαθμό στα εβραϊκά και τα αρμενικά σχολεία.
- Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η μητρική γλώσσα λειτουργεί ως τροχοπέδη στην εκμάθηση της κυρίαρχης γλώσσας. Υποστηρικτές-εκπαιδευτικοί της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης υποστηρίζουν ότι η μητρική γλώσσα είναι το εφιαλτήριο για την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας, ώστε να υπάρξει μια συγκριτική γλωσσολογική προσέγγιση των γλωσσικών δομών.

Η δίγλωσση εκπαίδευση στην Ελλάδα (2)

- Σε επίπεδο εκπαιδευτικού συστήματος (αναλυτικά προγράμματα, σχολικά εγχειρίδια) δεν προωθείται η δίγλωσσία, αντίθετα ενισχύεται η κυρίαρχη γλώσσα
- Ελλιπής κατάρτιση εκπαιδευτικών
- Εφαρμογή γρήγορης εκπαιδευτικής-γλωσσικής προσαρμογής μέσω των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων σε επίπεδα προχειρότητας
- Συνέπεια όλων αυτών: σχολική αποτυχία, σχολική διαρροή, ελλιπής μόρφωση, αβέβαιο επαγγελματικό μέλλον

(ipeir.pde.sch.gr)

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού (1)

- Οι εκπαιδευτικοί με τις στάσεις τους και τις προσδοκίες που έχουν από τους μαθητές/τριες τους αποτελούν βασικό παράγοντα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- Σημαντικός ρόλος της συνεργασίας εκπαιδευτικών με δύο μορφές: α) συνεργασία εκπαιδευτικών γλωσσικού μαθήματος και εκπαιδευτικών άλλων γνωστικών αντικειμένων \Rightarrow προσαρμογή διδασκαλίας στις ανάγκες των μαθητών/τριών με διαφορετικά επίπεδα γλωσσομάθειας και β) συνεργατική διδασκαλία

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού (2)

- Ενδυνάμωση ή αποδυνάμωση δίγλωσσων μαθητών;
- Ενδυνάμωση \Rightarrow επαναπροσδιορισμός ρόλου: όχι μόνο μετάδοση γνώσης αλλά και «διαπραγμάτευση» με τους μαθητές
- Ανάγκη γνώσης ξεχωριστά του κάθε μαθητή και των αναγκών του
- Αποδοχή ταυτότητας μαθητών
- Καλλιέργεια αλληλοσεβασμού, αλληλοεκτίμησης, αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ συμμαθητών και εκπαιδευτικού – μαθητών
- Ενδυνάμωση μητρικής γλώσσας στο σχολείο
- Ο δάσκαλος πρέπει να είναι αφοσιωμένος στη μορφωτική επιτυχία των μαθητών του και να υπερασπίζεται τα συμφέροντά τους

(www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/thematikes/new_2/1_4/htm)

Συμπεράσματα

- Γενικά η διγλωσσία αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, γι' αυτό και για τον καλύτερο προσδιορισμό της απαιτείται περαιτέρω κατηγοριοποίηση.
- Είναι ανάγκη να ληφθούν υπόψη όλοι οι παράγοντες, τόσο οι γλωσσικοί, όσο και οι εξωγλωσσικοί (περιβάλλον, εκπαιδευτικοί, τύπος σχολείου-προγραμμάτων) που επιδρούν πάνω σε αυτήν και στους τρόπους δίγλωσσης εκπαίδευσης.
- Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει μέριμνα από την πλευρά των επίσημων προγραμμάτων (πολιτική διάσταση διγλωσσίας), οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διγλωσσία λειτουργούν καθοριστικά ως βάση, πάνω στην οποία οι ίδιοι στηρίζονται για την εφαρμογή δικών τους μεθόδων για τη διαχείρισή της (δημιουργία ενθαρρυντικού ή αποθαρρυντικού περιβάλλοντος).

Βιβλιογραφία (1)

1. Baker, C. (2001), *Εισαγωγή στην διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*, μτφρ. Α. Αλεξανδροπούλου, Αθήνα: Gutenberg.
2. Cummins, J.(1999), *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*, Μεταφρ. Σ. Αργύρη, Αθήνα: Gutenberg.
3. Κυριάκης, Κ. «Διγλωσσία και εκπαιδευτικός θεσμός», <http://cretaadulthoodeduc.gr/blog/?p=419> (26.11.2013).
4. Manga, An.-M. (2008), “Lengua segunda (L2) Lengua extranjera (LE): Factores e incidencias de enseñanza/aprendizaje”, *Tonos digital: Revista electrónica de estudios filológicos*, nº. 16, <http://www.tonosdigital.com/ojs/index.php/tonos/article/viewFile/249/190> (16.11.2013).

Βιβλιογραφία (2)

5. Μητακίδου, Χ. (1999), «Διεθνή παραδείγματα» στο: Μητακίδου Χρυσούλα, *Εκπαίδευση μειονοτήτων και ομάδων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό*, διδακτικές σημειώσεις, Θεσσαλονίκη.
6. Παπαπαύλου, Ν. (1997), «Ψυχογλωσσολογικές διαστάσεις της διγλωσσίας», στο: Ε. Σκούρτου (επιμ.), *Θέματα Διγλωσσίας και Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Νήσος.
7. Reich Η. (1997), «Διγλωσσία και σχολείο», στο: Ε. Σκούρτου (επιμ.), *Θέματα Διγλωσσίας και Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Νήσος.

Βιβλιογραφία (3)

8. Σκούρτου, Ε. (1999), «Το φαινόμενο της διγλωσσίας και η Ελληνική ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα», στο: Πρακτικά συνεδρίου *Η Ελληνική ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα: μια Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, Τόμος Ι, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Κέντρο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/Eishghseis_DiapolEkpshs/EishghseisDiapolEkpshs1998/to_fainomeno_tis_diglossias.pdf (22.11.2013).
9. Τριάρχη-Herrmann, Β. (2000), *Η διγλωσσία στην παιδική ηλικία. Μια ψυχογλωσσική προσέγγιση*, Αθήνα: Gutenberg.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γεωργία Μπουρουτζή
Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

